

quandam speciem idealitatis continere videntur sive legales formalitates, & judicialium, cum ex deductis dicto disc. 10. & alibi, etiam in filiis, & descendibus omnino verius esse dicendum veniat, ut totum proveniat a jure positivo, quod cuidam naturali instinctui, vel stimulo innixum est, sed quiddam sit, id percipit diversos effectus, & cum praesupposito, quod iuxta terminos juris communis legitima five uno, sive altero jure debita sit, quod nil facit ad rem dum per legem particularem illa omnino indebita praetenditur.

Quoad secundum pariter advertendam esse laborem inane utpote extra casum statuti, quod de matre solum loquitur, ideoque avia remanet sub genere cognatorum, sub quo extra omne dubium venit, vel sub genere parentum ab eodem Statuto neglectorum dum illud habendo respectum ad agnationem vocat solum parentis masculos per lineam masculinam, eodem modo quo facit de descendibus priorem locum occupantibus, magisque in jure privilegiatis, quibus nullum reservat usufructum, quem solum reservat matri, quae in jure seculo motivo agnationis ac altero iuxta jus antiquum, vel medium patriae potestatis inter alios parentes reputatur magis privilegiata majorique commiseratione digna, eo quia ut nostri dicunt, est in praegnantia, arduosa, in partu dolosa, & periculosa, post partum laboriosa, quod in nullo parentum verificatur, ad notum text. in l. maximum visum, Cod. de liber. praeter. cum notoriis apud Institutas, Et nihilominus neque simpliciter, & indefinite hunc usufructum illi deserit, sed sub onere, vel conditione viduitatis, cujus praemium esse videtur; licet quiddam sit de casu, in quo Statutum loquitur, dicere sufficit quod in eo non versatur, nam alias omnes alii parentes quantumvis remoti, qui ob aliorum praerogativam essent immediati, atque haberent jus legitimum, usufructum quoque praetendere possent, quod utique esset irritatione dignum.

Atque hinc sequitur, quod ut praemissum est, mere inutilis ac superflua labor censenda venit, agere de hoc puncto; Sed quando de illo agendum esset quia contentio esset cum matre, adhuc contra illam respondendum veniret; quoniam ista quaestio, an Statutum excludens ab intestata successione, excludere quoque censetur a legitima, de quo agitur supra, disc. 10. nu. 11. & disc. 19. n. 2. ubi ex ibi allegatis firmatur verior opinio non sit in loco usu recepta, percutit casum in quo Statutum nullum habet legitimitate mentionem, adeo ut ambigua remaneat statutum voluntas, quod in praesenti nullatenus dici potest, dum expressis verbis, dicitur, ut nihil amplius etiam legitimum praetendere valeat, nisi usufructum qualiscumque ut supra, dum illa dicto restrictiva, seu exceptiva firmat regulam generalem in contrarium, ideoque recte intrat nuptium vulgaris regula quotidie in foro volitare solita, deducta ex text. in l. ille aut ille ff. de leg. 3. late exor nata per Rot. dec. 44. n. 14. par. 1. rec. quod in claris, & expressis non intrant quaestiones, & argumenta, adeo ut pro meo iudicio iste punctus videatur dispositionis dote parum dignus.

Circa tertium, quod scilicet Statutum loquens de matre, extendendum non sit ad aviam, ex natura statutorum recipientium strictam, & rigorosam intelligentiam in verbis, non obstante identitate, imo majoritate rationis, & de qua propositione ita se agit per textum disc. 15. de success. ab intest. ubi habentur auctoritates, & decisiones illam firmantes, quando assumptum esset applicabile, imprudens remaneret consilium ejusdem aviae, quippe defensorum se restringendi ad solum legitimum, dum ita tangunt in casu omisso praetendere posse in eam successorem, quatenus agnati non sint fratres, vel fratrum filii, sive cum illis virillem, & coequalem successorem ad terminos juris communis.

Revera tamen motivum remanet omnino fragile; Tum quia etiam in terminis juris communis exclusio personae

magis proxima, magisque dilecta, quae sit medium, vel causa conjunctionis alterius remotioris, istius exclusionem causet, ut habemus in statutis excludentibus feminas propter masculos, ut magis excludere censentur ipsarum feminarum praedefunctorum filios, vel filias, ex plene deductis dec. 405. par. 5. rec. dec. 35. par. 7. & dec. 275. ex num. 9. p. 8. rec. atque a me advertitur sub tit. de success. disc. 14. & alibi, atque ubi non habentur auctoritates legales, ad sensum clarè id probare ipse huiusmodi dicitur; licet autem de quo d. disc. 15. de success. ab intest. quiddam sit de ejus subsistentia ex ibi motivis, in praesenti non intrat ob diversitatem casus, & rationis.

Omnes tamen dubitandi rationem penitus tolli debent ex Statuto Florentino in rub. qualiter mulier ab intestato succedat, cap. 139. lib. 2. ut totum, quod dispositum est in matre, semper locum habeat etiam in avia, alique conjunctionis per matrem lineam, quod revera non est de novo disponere contra jus, sed potius declarare id, quod etiam de jure communi procedit.

Neque intrat quaestio an cessante statuto locali, ad jus commune potius, vel ad jus statutarium Civitatis dominantis recurrendum sit, ex eadem superioris infinita regula, quod in claris, & expressis non intrant quaestiones, & argumenta, dum in capitulationibus innotuit istum locum, & Republicam ita expresse dispositum est, ut deficientibus statutis particularibus, judicari debeat secundum statuta Republicae.

Fortius vero, & cum minori dubitandi ratione ob duplicem circumstantiam, Primo nempe quod cum Republica obtineret abique dubio jura supremi Principis in universa ejus ditione, nullumque agnosceret superiorum, male ejus status applicaverit ea, quae apud Doctores habentur de statutis, venientibus sub genere legum municipalium cum procedant solum in statutis positus per Civitates subditas, adeo ut in statutibus deest potestas derogandi juri communi Romano Romano contento in corpore compilato per Justinianum, secus autem in huiusmodi statutis, quibus potius congruit vocabulum, & effectus juris communis, quinimo ut sit magis commune, & privilegium, quam praedictum commune Romanorum attendendum in subsidium, ut advertitur supra, d. disc. 10. de legitima num. 24. & magis ad rem disc. 35. de iudic. num. 22. & seqq.

Et secundo, quod ut supra, vel certum est quod statutum loquens de matre excludat etiam aviam, vel saltem est dubium, & questionabile, & isto casu Statutum Florentinum deservit pro interpretatione potius, quam pro correctione juris communis.

Accedente quoque consideratione, de qua supra, quod scilicet exclusio aviae non desinitur ab exclusione matris per extensionem, sed potius ab exclusione omnium cognatorum, & parentum, qui non sint de cippo masculino, dum ipsa indubitanter venit sub uno, ac altero genere.

Quarum motivum super defectu potestatis statutum tollendi legitimum in totum, hodie remanet pabulum scholasticorum pro exercendo ingenio adolecentium, sed in foro meretur reponi inter fabulas, quoniam etiam in filiabus, quarum causa est sine dubio prior, magisque privilegiata, est hodie magis receptum, quando statutum cas faciat extraneas, adeo ut duos non succedat loco legitima, ut advertitur disc. 1. cum plur. seqq. de success. ab intest. disc. 13. de dote & supra, hoc eod. tit. disc. 16. examinatorum fabula, vel simpliciter notiorum Majorum super jure naturae, indispensabili ex num. 11. ad 22.

Demum quoad octavum motivum super inaequalitate illa passim etiam in terminis juris communis practicator, quod scilicet filius, qui filios habeat, non teneatur parentibus legitimam relinquere, ut alius relat. dec. 352. nu. 1. par. 12. rec. & tamen e converso parentes tenentur erga eum, cum aliis similibus casibus, ideoque non videtur qui fundamento istud motivum innitatur.

S U M M A, S I V E C O M P E N D I U M

Eorum, quae in foro magis practabilia continentur in hac Parte III. Lib. IX. de Legitima, & Trebellianica, aliisque Detractionibus.

INDEX RUBRICARUM.

I.
Quo jure introducta sit legitima, & an per legem positivam tolli possit, & quibus debita sit. à nu. 1. ad 17.

II.
Quanta sit legitima; Et de modo calculandi assem, ex quo est detrahenda. à n. 18. ad 30.

III.
Quomodo legitima relinquenda debeat, & in quibus bonis; Et an pro ea debeantur fructus, vel usurae. à n. 31. ad 37.

IV.
De prohibitionibus, aconeribus, quae legitima adijciantur, an & quando subsistant, vel acceptata censentur. à n. 38. ad 43.

V.
An, & quando legitima admittatur ob non confectum inventarium; sive quando licite denegari valeat, vel e converso etiam in vita petatur. à nu. 44. ad 48.

VI.
De imputationibus, quae in legitimam fiant. à nu. 49. ad 51.

VII.
De legitima solutione, vel consumptione, ac de alienationibus, aliisque consumptionibus ad eam referendis. à n. 52. ad 59.

VIII.
De transmissione legitime ad haereditas, vel creditores; Ac de judicialibus remediis pro ejus affectione competentibus, aliisque ad materiam pertinentibus. à n. 60. ad 64.

IX.
De trebellianica, à nu. 65. ad 71.

X.
De falcidia. à nu. 72. & 73.

XI.
De melioramentis. nu. 74.

XII.
De aliis detractionibus accidentalibus. n. 75. & 76.

S U M M A R I U M.

- I. De obligatione parentum alendi liberis, & quomodo.
- 2. Ex hac obligatione prodit altera relinquenda legitima. Card. de Luca, Lib. IX.

- 3. Quod legitima sit de jure positivo, & quare dicatur de jure natura.
- 4. Legitima per Statuta potest minui, vel etiam tolli in totum.
- 5. Debita est solum liberis legitimis, & naturalibus.
- 6. Debitur etiam filiis divitiis, ac aliunde provis.
- 7. Tam masculis, quam feminis sublati sexus differentia.
- 8. Conclusio de qua num. 5. procedit quoad patrem, & parentes lateris paterni, non autem quoad matrem, & quando ista quoque non reneatur ad legitimam.
- 9. An, & quando legitima debeatur filii legitimis per respectum.
- 10. In legitimis per subsequens matrimonium procedit conclusio, de qua n. 5.
- 11. Quid de adoptivis emissive.
- 12. Parentibus quoque per liberis debita est legitima, & quomodo.
- 13. Si quis habet parentes, & liberos, erga liberos tantum est obligatio.
- 14. Quod alimenta parentibus potius, quam liberis debeantur.
- 15. An filiorum illegitimorum, vel legitimorum obligatio sit erga parentes circa legitimam.
- 16. Fratres non debeantur legitima, nisi turpi persona infirmata.
- 17. Legitima debita parentibus dicitur quoque de jure natura, ut illa liberorum.

- II.
18. Estriens intra certum numerum, & ultra non semisse, in fratre autem quarta.
- 19. Quomodo debeatur neposibus & filiis praedefunctis.
- 20. De modo numerandi filios de jure communi, ubi adsint incapaces, vel exheredari.
- 21. An, & quando femina a Statuto exclusae faciant numerum, & partem, distinguuntur.
- 22. Legitima potest per Statutum etiam auferri, dantur casus.
- 23. Est quota ejus, quod remanet, detracto ere alieno vero, non autem confessorio tantum.
- 24. Quid ubi adsint debita incerta, vel iliquida, & litigiosa.
- 25. In calculo assis veniunt etiam distracta in vita ex causa lucrativa.
- 26. Sub nomine cause lucrativae venit etiam debitum solum confessorium.
- 27. Dotes constituta filiabus augent assem, & veniunt in calculo.
- 28. Quando fecus.
- 29. De augmento, vel decremento intermedio, cujus lucro, vel damno cedat.
- 30. An veniant in calculo assis bona aliena, de quibus patens habet jus disponendi.

- III.
31. Legitima debet relinqui in titulo honorabili institutionis, alias testamentum corripit.
- 32. Fallit in militibus, & in clericis.
- 33. Sed clausula salutares subfinitent testamentum jure fidei commissi.
- 34. In isto casu filii non detrahunt duas quartas.
- 35. An debeat constare quod clausula adiecta sit de voluntate testatoris.
- 36. Legitima debita est in corporibus, non autem in pecunia, vel mobilibus, aut usufructu, tam descendentibus, quam ascendentibus, quod declaratur.
- 37. Fructus pro legitima, quando, & quomodo debeantur.

IV

- 38 Super legitima, vel dote eius loco succedente, non imponitur onera.
- 39 Quando onus censatur acceptatum, dantur plures distinctiones. Et de cautela Soccini, vel equipollentia ac de privilegio legitima circa mentionem specialium.
- 40 Quid ubi filii fuerint presentes testamento.
- 41 Vel ubi agatur de onere adjecto per actum inter vivos.
- 42 Quando contra super legitima dicantur favorabilia, ne subsintantur presertim in casu delicti.
- 43 Et quid in substitutione reciproca.

V

- 44 Legitima negatur ex causis ingratitudinis exheredationem permittentibus.
- 45 An id restrictum sit ad causas in iure expressas, vel ex aliis presertim ex causa delicti in exclusionem facti.
- 46 De Statutis tollentibus legitimam profertentibus in Religione.
- 47 An amittatur ab non confectum inventarium, Et de effectibus non amissionis.
- 48 Non datur legitimam in bonis viventis, sed an fiscus pro delictis filii eam petat.

VI

- 49 Quod obtinetur per ultimam voluntatem parentis, impunitur, secus autem quod inter vivos.
- 50 Declaratur ista regula generalis presertim in feudis, Et officio, Et majoratibus, Et aliis dantur, vel debitis solentur, Et quomodo in materia procedendum sit.
- 51 De imputatione dotis datæ filiabus, vel donationis contemplationem matrimonii.

VII

- 52 Quod frequenter sint questiones super solutione, vel consumptione legitime, aliarumque detractionum occasione sub commissis.
- 53 De distinctione, cum qua istæ questiones deciduntur inter successorem universalem, Et particularem, alioque casus.
- 54 Primo alienata censetur electa in causam legitime, Et quando.
- 55 Vis est in tempore, de quo constare debet, quando alienatio facta sit.
- 56 Quales actus veniant sub nomine alienationum ad hunc effectum, Et presertim impositio census, vel receptio necessaria.
- 57 Quomodo ista materia practicanda sit.
- 58 Quid de mobilibus, vel iuribus vitalitiis.
- 59 Et quid de fructibus.

VIII

- 60 Legitima transmittitur ad heredem, sed non ad fiscum penalem.
- 61 An transmittatur iure rei cuncti onus a legitima.
- 62 An creditores jus habeant in legitima delata, Et non agnita.
- 63 An pro legitima competat via executiva.
- 64 De aliis ad materiam legitimam missis.

IX

- 65 De differentiis inter legitimam, Et trebellianicam, atque ita de pluribus ad trebellianicam materiam.
- 66 Trebellianica an possit prohiberi filiis primi gradus.
- 67 Etiam tacita prohibito attenditur, Et quando adesse dicatur.
- 68 Liberi detrahunt trebellianicam non prohibitam, quamvis obtineant legitimam.
- 69 De privilegio Ecclesie, vel pie cause circa trebellianicam, Et salicidiam, Et quid in concursu alterius pie cause.
- 70 Extraneus heres imputat fructus in trebellianicam, Et an alienatio facta ante perceptionem fructuum impeditur.
- 71 In trebellianica procedunt ea omnia, que de presumpta consumptione, vel de non amissione ob defectum inventarii, ac alia, dicta sunt in legitima.

X

- 72 Qua dicuntur de trebellianica, regulariter in omnibus procedunt in salicidia preterquam in amissione ob defectum inventarii.
- 73 An salicidia debeantur integra de legatis non privilegiatis, etiam pro privilegiatis.

XI

- 74 De materia detractionum melioramentorum.

XII

- 75 De detractionibus accidentalibus presertim eris alieni solvi, Et de differentiis inter legatos, Et accidentales, seu consistentes in quota, vel quantitate.
- 76 De aliis ad materiam detractionum accidentalium.

Quo iure introducta sit legitima: Et an per legem positivam tolli possit, Et quibus debita sit.

Natura (in brutis quoque ita docente,) parentibus in vitam esse obligationem, filios alendi, quoque in imbecillitate existentes, sibi victum comparare non possunt; Ex hoc inflexa, nota lex civilis, hanc obligationem, humano generi, atque rationalibus animalibus in iunxit, cum eadem subsidia qualitate, quoque filii se ipsos, cum labore, vel industria alere valeant, non tamen ad preciosos naturalis necessitatis limites, sed ad illos congruentia se restringendo, tale onus inter matrem, Et patrem dividendo, ut primæ lactis tantum triennalis incumbat obligatio. Alterius autem indefinita fit, donec indigentia exigat; Eodem opere ad ulteriores medietates parentes extenso, si ab immediatis, ob mortem, vel inopiam expleri non valeat.

Huius verò oneris loco, in bonis morientis patris, vel matris, alteriusque parentis, qui immediate censetur, lex civilis legitime de necessitate relinquendo obligationem introduxit; Indeque manat Juristarum assumptum, ut ex naturali jure, istud onus manet, ex eo scilicet natura impulsu, quem lex civilis ad id statuum habuit, cum verior sententia doceat, ut ipsius legis civilis, tam in substantia, quam in quota, vel modo, inventum, seu beneficium sit. Atque hinc in foro magis recepta propositio descendit, ut per leges municipales, ea moderata, vel diminuta, sive omnino tolli valeat, prout Statutorum, que feminas, earumque descendentes excludunt, recepta praxi docet; Id etenim legi positivæ non concederetur, si lex naturæ decerneret, cui humana potestas non derogat.

Undeque potissimum argumentum est, ut legitima substantia positivæ iuris beneficium, vel inventum sit, quod iis tantum liberis debeatur, quos eadem lex positiva, verè, ac propriè legitimos reputat, non autem illegitimis, cum quibus idem, & coequalis est instinctus naturæ, que hæc distinctiones non agnoscit. Ac etiam quia (ut præmissum est) ea naturalis alendi obligatio, cuius loco (subrogata) esse legitimam, Juristæ dicunt, erga imbecillies, ac indigentes subsidiaria solum est, ista verò legitima, indefinita est, etiam erga civiles, beneque aliunde provisos.

Legitimorum quoque differentiam, antequam lex civilis induxit, inter masculos, & feminas, quam natura non facit, quamvis eadem civilis lex novissima, sexus, ac agnationis, & cognationis differentia sublata, omnibus liberis, qui verè legitimi sint, neque infectæ radicis vitium habeant, legitimam deferat.

Eandem legitimorum, vel illegitimorum differentiam, in patre, aliique paterni lateris parentibus tantum lex statuit, non autem in matre, aliique materni lateris parentibus, quorum indefinita est obligatio, sive legitimi sint, sive illegitimi; Nisi de matre illi agatur, que filios legitimos habeat, ipique legitimi, iuxta legis civilis rigores, spurii censentur, sive de filiis ex damnato punibili coitu susceptis.

Eis verò, quos sic legitimos lex fingit, quamvis natura illegitimi sint, quia nempe ex Principis, vel Magistratus ad id potestatem habentis beneficio legitimationis natalibus restituti sint, (quoque legitimatos per rescriptum vulgò dicitur) lex eandem legitimum deferat, quorum adeo pura, & ampla sit legitimitas de ipsius parentis assensu per inferiorem Magistratum concessa, vel sine eo per supremum Principem, cui tollendi jus tertii, ac legibus dispensandi sit potestas, ut in omnibus verè legitimorum iure habendi sint.

Ubi

Ubi verò legitimitas, clausula preservativa iurum ab infectato venientium, expressè munita sit, vel per legem intelligi debeat, ut Pii IV. Apostolica Constitutio statuit; Tunc quamvis ex magis communis receptioque sensus, ista quoque vera legitimitas sit, non autem dispensatio, ut aliorum minus communis opinio credit, non tamen necessarium est ius legitimum, sed voluntarium, quatenus nempe istam relinquere patri placet, ideoque ab invito peti non valet, neque contrahendum testamentum jus competit.

Illis verò, quos illegitime natos, per subsequens matrimonium, legitimos lex reputat, ea omnia congruunt, que de verè legitimis dicta sunt, cum data, validi, ac legitimi matrimonii potentia de tempore procreationis, lex ad illud tempus subsequendum matrimonium retrahat, perinde ac si ex tunc sequatur effectus.

Adoptivorum, sive arrogatorum usus, qui apud antiquos Romanos nimium frequens erat, hodie pene aboliuit, nimiumque rarus est; Vel si est, eam habere non solet formulam, quam tunc praxi dabat, ut legitime, vel contrahentibus ius produceret, ideoque foris, in adoptivis legitime questionibus non audit, illaque scholarum exercitium remanent.

Liberiorum quoque converso, erga parentes, eadem vicissitudinaria est obligatio, filiorum scilicet erga utrumque parentem immediatum; Hinc non extantibus, erga eos mediatos, qui sub lato medio, immediati sunt; Quatenus tamen ex filiis propriis non superstiti liberi, quorum prior est legitima causa, eodem modo, quo regulatur intestata successio, parentibus ex clusis.

Idque etiam comprobatur, ut juris civilis hoc inventum sit, non autem naturæ; Minusque vera, & omnimodo sit alimentorum subrogatio, cum probabilior, magisque recepta sententia sit, ut in alimentis, parentum potius, quam liberorum sit conditio melior, ob duplex naturæ, atque gratitudinis, vel antioralis obligationis vinculum; Quamvis de facto contrarium praxi doceat, ut ob proprios filios, de parentum ex coratione, homines solliciti sint.

Ista verò liberorum obligatio erga patrem, aliosque paterni lateris ascendentes, eandem legitimitatis qualitatem exigit, ut in casu converso, est illa patris, aliorumque huius lateris parentum erga filios; Ea solum cadente questione, in qua opinio non de veritate habetur, quod de legitimitate sit talis, ut in vicissitudinaria sit, quia nempe legitimitas idem est converso dicendum sit, ob eam differentiam rationem, quod filius innocens, pater autem reus in hac illegitima susceptione reputatur; Ac etiam quia pater, legitimationem in sui præjudicium obtinere potest, non autem, ut lucrum exinde capiat.

In matre autem, aliique materni lateris ascendentes, idem ius vicissitudinarium, quod regulariter in successione attenditur, intrare videtur.

Fratrum nulla debita est legitima, nisi quando turpis per sonæ institutio per fratrem facta sit.

Quamvis autem inter liberos, ac parentes, una opinio differentiam constituat, ut primis ex iure naturæ legitima debita sit, non autem aliis exinde quædam plures inferatur est; Verò tamen, magisque recepta est diversa sententia, ut idem sit liberorum, ac parentum jus, quod verè positivum, nature tamen, improprie, ac spectato naturali impulsu, vel instinctu dicitur, ideoque eadem sit utriusque generis conditio.

a. d. i. cum pluribus, seg. & d. i. 10. b. d. i. 13. c. tit. de testam. d. i. 61. d. d. i. 10.

I

Quanta sit legitima: Et de modo calculandi assent, ex quæst. detrahenda.

- 18 Quodativa est portio per jus antiquum in quadrante, per novum autem constituta in triente assis, quod (ere alieno detracto, non autem legatis) de tempore mortis remanet, ubi filiorum numerus quaternarius non excedat; Ubi verò plures esse contingat, est in femelle, quem non excedit, qualicumque sit eorum numerus, per capita attendendum, matrimoniorum diversitate non curata, ex quibus suscepti fuerint; Fratrum autem in antiqua quota remanet, ubi ob turpis personæ institutionem, ea intret.
- 19 Nepotum verò computatio, qui ex filio prædefuncto sint,

aliorum filiorum, vel nepotum ex eis concursu cessante, in capita quoque facienda est, ubi verò de nepotum ex filio prædefuncto concursu agatur, cum altero filio primi gradus, tunc in stirpes sit numeratio, ut scilicet nepotes quotquot sint, unicam defecti parentis personam constituent; Dicho autem concursu, vel representationis necessitate cessante, si concursus sit inter filios nepotes ex pluribus filiis prædefunctis; Quamvis generales juris regulæ, ac rationes numerationem in capita existere videantur; Quia verò in contrarium legem claram habemus, ut in stirpes ea fiat, tantaque sit portio unius ex uno, quanta plurium ex altero, parentum personis attentis; Hinc proinde, legem servare oportet.

Planus igitur hic numerandi modus est, ubi omnium liberorum, quibus hoc legitima jus competit, eadem sit illam obtinendi potestas, & voluntas; Questiones autem, juris communis dispositione solum attendit, super hoc numerandi modo cadunt, ubi adsint filii profecti, in Religione, que in communi quoque sit incapax, seu exheredati, vel quod alias per realem exclusionem, pro non extantibus habendi sint, quod inter ea, que in foro particulariter agere occasio dedit, non contingit, ideoque apud tractantes materiam videndum est.

Frequentiores autem questiones, foris audit in locis, in quibus vigeant Statuta femininarum exclusiva, que in Italia potissimum adeo frequentia sunt, an scilicet femine exclusive, faciant numerum & quatenus illum faciant, an, & cuius favore partem faciant.

Quamvis autem nimium involuta sit materia, ob Scribentium sensus varios; Ah ea tamen distinctioe verius decido pender, an Statutum extraneam faciat feminam, cuius dos ab eodem Statuto demandata, loco legitime non succedat; Vel è converso retineat suam, ideoque dos legitime subrogata sit; Et hoc secundo casu faciat numerum, atque ex eius parte dos detrahatur, quatenus eam constituere oporteat, reliquum verò, iuxta unam sententiam, commodo hæreditatis parentis cedat; Iuxta verò alteram, commodo masculorum excludendum, ut in ius fide, super parte, quidem, non autem super numero cadente questione.

In priori autem casu, in quo extranea reputetur, ac propterea dos loco legitime non succedat, facta, vel non facta numerum, prout masculis excludentibus magis expediat, quatenus tamen ipsi in una, vel altera electione concordent.

Eis verò di scordantibus, potior est conditio eorum, qui elegant id quod magis utile sit filiis, ut illius, neglecto sensu eorum, qui hæreditario potius, quam filii illi nomine, vel iure contrarium petant.

In concursu autem filiorum ex pluribus matrimoniis; Ubi de matris, vel ascendentes lineæ maternæ successione agatur, adeout in masculis unius matrimonii non urgeat illa ratio agnationis, que causa est exclusionis, planum est feminatarum numero locum esse ad ius communis limites, ut potè extra casum Statuti; Cadente questione circa partem, an scilicet sibi ipsi femina excludat eam faciat, vel potius germano fratri eius portio accretas; Idque sub non modica est ambiguitate, probabilior autem censetur hæc pars posterior, ut germano fratri, cui Statuti exclusivæ ratio congruat, portio femine excludat accretas.

Istaque omnia cum præsupposito, ut firma sit statutaria dispositio, que feminam ex traneam faciat, secus autem si eam tollat voluntas parentis, qui potest eam suitari restituere, nulla cadente questione potestatis, que solum est voluntatis.

Sicuti autem per Statuta, aliaque leges municipales eorum, qui ad id sufficientem habeant potestatem, legitima minui, quinimo in totum adimi potest. Ità è converso augeri; Ideoque ubi filiorum necessaria successio, in tota, vel in majori quota demandata sit, ut præsertim pro frequentiori contingentiâ in dote materna praxi docet, totum id, quod hæc necessaria successio importat, adactæ legitime gravamini non subjacet.

In assis autem hæreditarii calculo, ex quo legitima detrahenda est, aris alieni, ex causa onerosa, & vera, non autem solum confessata, detractio prius facienda venit; Eius verò quod remanet, quota superius expressa pro legitima debetur, nulla in muliere, dotalium, vel extradotalium distinctione admittitur.

Questione cadente, super eo ere alieno, quod incertum, vel illiquidum sit, an illud quoque prius detrahi debeat, ut æquivalentia bona quoque liquidatio sequatur, penes hæredem

redem remaneant, cum obligatione refundendi iis, quibus legitima debita est, postquam indebitum detentum sit: Vel legitima totius, quod superest, cum hoc onere, congruique cautionibus, repartio facienda sit: Itaque posterior pars est probabilior.

Pro extantibus vero, habenda sunt ea bona, vel jura, quae inter vivos, etiam cum subsequuta traditione ex donatione, aliaue lucrativa causa, distracta sint, ideoque sub calculo veniant pro impinguenda quota, quae tamen ex restantibus bonis detracta est, non autem ex jam distractis; Nihil bonis subsidiis ratio exigit, quia nempe extantia non si quantem, vel deteriora sint, adeo ut debita aequalitati, seu proportioni per legem requisita, non remaneat consilium, propositio ex deterioribus, ac infructiferis, legitimam accipere oportet.

Sub caute lucrativa nomine, vel specie, illud ad alienum quoque venit, quod soli confessioni, absque alio adimulicorum fomento innixum sit, adeo ut probabilis cadat suspicio fraudis, quae ita legi ferat.

Ad extantem dotes, quae filibus datae sint, in eodem calculo veniunt, cum respectu mulieris, cui dos tradita, vel constituta sit, lucrativa causa doti inesse censetur, neque aliquarum filiarum dotes, aliorum filiorum legitimam debent minuire.

Nisi de illis agatur dotibus, quae feminis exclusis, tantum ex extantibus constituendae sint, ubi masculi excludentes eas non numerari eligant, cum tunc aeri alieni naturam habeant, ideoque prius detrahenda sint.

Augmentum vero, vel decrementum casus, qui inter mortem ejus, qui legitima debitor existat, ac detractionem contingat, quae est, cuius commodum, vel incommodum cedat, atque non modica dignoscitur Juristarum pugna; Probabilius vero est, ubi casus, vel temporis effectus esset, legitimam augeat, vel minuat, cum ea quotitativa portio sit, atque aequalis lucri, ac damni alenda sit, fecus autem ubi culpae, vel inadulteritae heredis id referendum sit.

Ea vero bona, de quibus ex alieno iudicio defunctus legitime debitor disponat, in ejus assis calculo veniant, de quibus libertatem disponendi habeat absque aliqua praecisa necessitate, vel restrictione, secus autem hac accedente. m. c. d. i. s. 1. de his omnibus a d. i. s. 1. ad 7. c. d. i. s. 2. de dote, d. i. s. 103. cum seq. h. de his circa calculum, d. i. s. 19. i. d. i. s. 7. l. d. i. s. 13. m. d. i. s. 26.

III.

Quomodo legitima relinqui debeat, & in quibus bonis, & an pro ea debeantur fructus, vel usurae.

Honorabili titulo institutionis, ex jure novissimo, (re-jecta liberorum, ac parentum, seu descendentium, & ascendentium distinctione) receptum est ut legitima relinqui debeat, atque aliis hujus honorabilis tituli omnino, testamentum quereat in officiosi subiciat; Militibus exceptis; Ad quorum instar, clericis quoque in celesti militia certantibus idem competere, una forte magis recepta opinio credit.

Rari vero sunt casus, in quibus forensis praxis hanc infosciositatem doceat, ob salutare clausulae in testamentis de communi stylo adiecti solitas, ob quas, converso testamento in codicillos, vel in fideicommissum, idem est effectus, ut ille qui talem querelam intendar, sola legitima contentus, reliquam jure fideicommissi, heredi scripto restituat.

Quamvis etenim in liberis, illud speciale sit, ut duplex legitimam, ac trebellanicam non prohibeat detractione fieri valeat, ubi per fideicommissum parentis hereditas restituenda sit; In conditionalibus tamen fideicommissis id procedendum sit; In conditionalibus tamen fideicommissis id procedendum sit; In quo una detractione legitimam illico post mortem fieri dicitur, altera vero trebellanice post restitutionem factam casum; Secus autem, ubi de hoc puro fideicommissio agatur, cum tunc, non nisi legitima detractioni locus fiat.

Adhuc tamen ex hoc jure directo, aliqua reseratae solent commoda, circa illorum jura, & actionum exercitium, quod directo, non autem obliquo heredi lex concedit.

An autem clausularum hunc effectum operantium adjectionem, ex testantis praecisa voluntate factam esse, extrinsecus constare debeat, adeo ut hujusmodi probatione cessante, Notariorum stylo potius, quam voluntati testatoris referenda sit, ubi potissime de idiotis, vel de mulieris dispositio-

ne agatur, sub questione cadit; Probabilior autem sententia est, ut indefinitae eadem operatio clausulae praerati debeat, cum ad eas adscribuntur, Notarium a testante ex legis praesumptione rogatum esse dicendum sit.

Cumque quotidiana parsio sit, de singulis proinde bonis hereditariis, pro quota, seu virili, debita est, atque (ut Jurista dicunt,) de qualibet gleba, Ideoque legitime debitor, (sublata pariter differentia inter descendentes, & ascendentes, quam una minus recepta opinio statuit,) eam in pecunia, vel in mobilibus, alivis infructiferis, vel deterioribus bonis, relinquere, vel assignare non potest.

Non autem Judicis prudens arbitrium reseratum est, ut ad singulorum bonorum scissuram vitandam, sive ad aliquorum qualificatorum bonorum unitatem in agnatione conservandam, aliave justa accedente causa, in aliqua inferiori bonorum specie, vel in pecunia, sive in mobilibus (reservo eo quod interest) legitimam assignent, vel assignationem a mortente factam subsistant; Idque propterea certam, ac generale non recipit regulam, cuiusque casui applicabilem, sed ex prudenti judicis arbitrio pro facti qualitate regulando decisionem recipit.

In usufructu propterea, vel fructibus, legitimam ejus creditor recipere non tenetur, acceptus cum praeservativa excessus id; Si vero, ejusdem usufructus iustam estimationem, ex aetate, alivis circumstantiis regulandam, imputare debeat.

Fructum cursum, ex bonorum qualitate pendet; Ubi etenim bona stabilia fructifera, vel jura equipollentia sint, fructus quoque pro quota, seu rata, tanquam domini fructus, mora non desiderata, veniunt; Secus autem pro ea quela, quae de pecunia, vel debitorum nominibus, alivis infructiferis bonis debita sit; Nisi ea concurrant, quae cuilibet privato creditori quantitas, usuras restitutas, iuliberi cessant, vel damni emergentis decernant, nisi quidem ex peculiari jure, vel privilegio legitime, sed ex jure cupulibet indifferentis creditoris, quod deterior esse non debet creditor legitime.

Ubi vero ex mortentis non improbat officio, vel ex infirmo iudicis officio, sive arbitrio, legitime creditor, eam in pecunia, vel in bonis infructiferis accipere non recuset, vel cogatur, adhuc tamen pro ea rata, quam de jure ex fructiferis assequi deberet, fructus quoque juris ministerio obtinebit; Ad illorum recompeniatorum fructum instar, quos lex ex aequitate decernit venditori, qui re, & pretio careat, cum ita implicita haec venditio occultari dicatur.

n. tit. de testam. d. i. s. 21. o. d. i. s. 1. de testam. d. i. s. 57. p. cod. d. i. s. 57. de testam. & pluribus hoc tit. q. cod. d. i. s. 57. l. d. i. s. 10. & 25. s. d. i. s. 10. & 25. c. cod. d. i. s. 10. & 26. & de dote, d. i. s. 160. & seq. u. ibidem & tit. de usur. d. i. s. 28. & 33.

IV.

De prohibitionibus, ac oneribus, quae legitime adscribantur, an & quando subsistant, vel acceptata censentur.

Certa, nimirumque plana est regula, clarae juris novissimae dispositioni innixa, ut legitima, pure, ac libere debita sit, ideoque onera, & conditiones non recipiat, quodque ubi adscribitur, juris ministerio pro non scriptis haberi debeant, nullaque in hoc legalis, ac necessario debito, sit morientis potestas; Quare dispositionibus aniam praebet ipsius creditoris acceptatio, quando scilicet illa sequuta dicatur, illius oneris, vel conditionis, quae adiecta sit; Idemque quod in legitima dispositum est, in dote (quae legitime loco succedat) quoque locum habere jura receptum est.

Super hac vero acceptance, distinctio est, an ea deducatur ex sola hereditatis additione in vim dispositionis, quae talem prohibitionem continet, adeo ut ita eadem dispositio in hac parte quoque approbata implicite censetur; Vel potius ea expressa, cum legitime speciali mentione, sit necessaria.

Isto etenim secundo casu, in quo acceptandi voluntas expressa sit, atque specifica, omnis cessat questio, quae in clausis, ac expressis non datur; Nisi error, vel falsum praesuppositum; Aut consensus imperfectio; Aliave, juris communis, vel municipalis infectio accedat, quae actum vitiet, eumque

que infectum, sive lesivum, ac restitutionis in integrum beneficio dignum reputer.

Ubi vero tacite, seu implicite acceptanceis questio cadat; Alla tunc distinctio est, an illa adhibeatur cautela, quam vulgo pragmatici Socii dicunt, quia nempe per alteram vim dispositio concepta sit, vel de legitima, vel de hereditate, ejusve majori quota, cum fideicommissi onere integre gravata, ut unam, vel alteram acceptare debeat, quodque ubi legitimam liberam assequi velit, aliam non assequatur dispositionem; Tunc etenim, hereditatem agnoscendo, atque ita unum ex alternis eligendo, implicita resulat oneris acceptatio, etiam in legitima, quamvis ejus mentio specialis non accedat.

Questio cadente super forma hujus effectus productiva, an ea praecisa esse debeat, eo modo quo per Juristas explicata est; Vel sufficiat, ut per equipollens adimpleatur, spectata potius voluntatis substantia, quam verborum formulis, idque videtur probabilis, ut in sua sede.

Ista vero cautela non adhibita, prohibitionis quamvis expressae, vel alterius prejudicialis oneris, aut conditionis acceptatio, ex testantis approbatione generica, vel ex hereditatis agnitione non resulat, cum illud legitime peculiare sit privilegium, ut specificam exigat mentionem, neque aliis ei praedictum censetur; Nisi facti circumstantiae probent, ut de illa quoque actum, atque cogitatum sit, quamvis in verbis id expressum non sit.

Vel quod legitime creditor, testamenti confessioni praesens fuerit, sique consensus accomdaverit. z. Aut quod de dispositione per actum inter vivos agatur, onus annexum habeat.

Illud autem onus a lege probatum est, quod in ipsius creditoris favorem potius, ejus sine spectato tendat; Pura quia minori aetate durante, alienatio, vel administratio interdicatur; Sive quod adscribitur prohibitio usufructus legalis, qui prohibitione cessante patri acquireretur; Aut quod substitutio in casu delicti, ad confiscationem excludendam, eam quoque capiat, cum & illi, ob spem reintegrationis, ipsius creditoris favorem concernat, sive rationabile motivum habeat.

Aliquibus opinantibus, ut reciproca substitutio inter ipsos filios legitime creditores, in ea quoque valida, firmaque sit, cum in praerogativa commodum tendere possit, quatenus ejus privilegium amittit casus, qui lesivus, ac prejudicialis dicendus non est, ubi aequae ad lucrum, ac damnum se habere valeat; In praxi vero frequentius id receptum non videtur, usui tamen est deferendum.

y. d. i. s. 16. cum duobus seq. & de dot. d. i. s. 90. & 115. y. de his omnibus d. i. s. 17. & 18. & d. i. s. 90. & 155. de dote. z. d. i. s. 16. a. tit. de donat. d. i. s. 1. & seq. b. tit. de regal. d. i. s. 160. & hoc tit. d. i. s. 13. & 14.

V.

An, & quando legitima amittatur ob non valentem inventarium, sive quando licet denegari valeat, vel econversetiam in vita parentis petatur.

EX iis causis, ex quibus exhereditatio permitta est, vel alimenta denegare licet, planum est, legitimam negari posse, cum exhereditatio potestas eos percutiat, in quibus ob legitimam debitam, institutionem lex praecipit; In excessu etenim voluntaria est dispositio.

Questio cadente, an ad quatuordecim ingratitudeis causas injure expressas, hae facultas restricta sit, vel ex aliis quoque competat, quibus eadem, vel alia congruat probabilis ratio; Itaque opinio est verior, ut potissime praxis docet, ubi ob gravia crimina commissa, vel committenda, ita disponatur; Quamvis etenim una sententia credat, ut in fraudem Filii fieri verum sit; Verior tamen, magisque recepta est altera, quod hujusmodi fraudis argumenta non urgeant, licet aliorum rationabile morivum non exprimat, utpote in dubio praesumendum, clarius autem ex expresso.

An autem Religioforum statum praesentibus, lex municipalis, palis, sive juris communis dispositione debitam, denegare, vel delatam auferre valeat, sub quaestione est, ex aliquibus decidenti distinctionibus, ac ponderationibus, de quibus in sua sede.

Per inventarii omissionem, ejusve imperfectam, ac defectivam, & idolo fam confessionem, sive bonorum hereditatorum occultationem, legitimam non amittit, verior sen-

tentia credit, altera explosa, quae contrarium tenet; Quamvis etenim hujus posterioris sequaces, in eam cessante priorum sententiam, ob eam obligationem, quae cessante inventarii beneficio, incumbit infolidum de proprio, etiam ultra vires debita, & legata solvendi, Verius tamen est, ut id plerisque producat proficuos effectus; Tum favore ejusdem heredis inventarii beneficio destituti, adversus unumveralem fideicommissarium, cujus respectu praefata solida obligatio statuta non est, cum creditorum, ac legatariorum favore tantum id statutum sit; Tum etiam favore anteriorum, vel posteriorum creditorum ejus, cui legitima debita sit, sive eorum, quibus distracta sine bona in hanc detractionem expresse, vel ex legis praesumptione electa, quamvis dicta solida obligatio erga creditores, ac legatarios, vel fideicommissarios particulares adhuc vigeat.

Viventium legitima non datur, ideoque ejus respectu filius in bonis parentis, qui adhuc vivat, jus non habet, cum incertum sit, an supervivere debeat, nisi imprudens, vel fraudulente parentis dispositionis Judicis officio locum praebent, ut filium indemnitati consulatur.

Alieubi tamen, ex legibus peculiaribus, filius pro filio delicto, seu pena, legitimam a parente adhuc vivis petit, quod nimiam exorbitantiam redoleret, ideoque nimis circumspicte ad praxim est deducendum.

c. d. i. s. 13. & 14. & tit. de Regal. d. i. s. 160. d. d. i. s. 28. & d. i. s. 24. f. d. i. s. 14. & tit. de Regal. d. i. s. 160. & de credit. d. i. s. 40.

V. I.

De imputationibus, quae in legitimam fiunt.

Generales regule plane sunt; Affirmativa nempe in ultimis voluntatibus, vel etiam in actibus inter vivos, quia morte perfectionem recipiant; Negativa vero in actibus inter vivos, qui valide, ac perfecte ab initio domini translationem importent; Quodquid enim filius, vel alter legitime creditor, ex parentis, vel alterius debitoris ultima voluntate, vel morte obtinet, in legitimam imputatur, secus autem in eo, quod per actum inter vivos jam perfectum, datum sit.

Plures limitationes Jurista utriusque regulae tradunt, atque in eis pro consuetata opinione diversitate se involunt ubi praesertim de feudis, vel de officiis cum parentis pecunia questis agatur, aut de expensis studiorum, ac librorum, & graduum, seu nuptiarum, cum similibus, vel ubi de debitis pro filio solutis.

Verius autem est, ut dantis, vel disponentis expressa, vel conjecturata voluntas totum faciat, ideoque facti potius, quam juris questio est, quae certam in omni casu regulam, seu limitationem non recipiat, sed pro singulorum casuum qualitate, ac circumstantiis decisionem expedit, cum ex eis, in una, & altera specie dispositionis, detumenda sit voluntas, quae totum facit.

Generalitatis autem pro consuetis hujusmodi voluntatis quaestionibus, attendendis in casu merito ambiguo, qui nimium rarus est; Sive pro argumentorum hinc inde colluctantium pondere, ut ea, quibus regula, vel praesumptio juris assitit, minorae sufficiant, ac alius praeponderent.

In actibus autem inter vivos, qui valide, ac perfecte sum effectum in vita jam operati sint, voluntas praecedens, vel instantanea pro imputatione attenditur; Secus autem si ex intervallo, postquam jam bona ex alio titulo questia sint.

Nimirum vero operativa est verum litudo, quae generaliter in quaestionibus voluntatis principatum inter conjecturas, & argumenta obinet; Atque imputandi voluntate accedente, in eo solum attendenda est, in quo datum in utilitatem versum sit, seu verum debeat; Non autem si debita inutiliter contracta, dissoluta sint, ad quae filius cogi non poterit; Sive ubi, quamvis verbalis titulus donationis, vel alterius largitionis accedat, in effectu importet onus, quod subducendum est, etiam illud, quo ex congruentia, vel honestate ferre oportet, ut in primogenitis, ac majoratibus, vel dignitatibus, ac officiis contingit, ut in sua sede.

In dote praesertim, vel in donatione, ex causa matrimonii carnalis, vel spiritualis, frequentius ista imputationis questio cadit, in qua pariter totum, eodem modo quo supra voluntas facit, quando expressa, vel conjecturalis adlit; Ea vero deficiente, adeo ut in ambiguo, ex sola juris praesumptione, seu regula quaestionem decidere oporteat; Regu-

Regula est pro imputatione, five ab ipso parente legitime debitor, five ab altero, ipsius parentis principali intuitu, & contemplatione, data sit; Nisi ad eum constitutionem concepti coningat, ut perfectam inter vivos donationem ex alio motivo, quam legalis obligationis factam redolere, lex disponat; Idque pariter pro facti qualitate decidendum est, ideoque certam non recipit regulam cuiusque casus applicabilem. *h*

g. disc. 20. & segg. & disc. 25. de hac materia imputationis. h. sub tit. de don. & sub tit. de heret. ad materiam collationis ac etiam hoc tit. locis proxime cit. & tit. de donat.

VII.

De legitima solutione, vel consumptione, ac de alienationibus, aliisque consumptionibus ad eam referendis.

Omnium frequentius, istas foris audivit questiones, occasione preterit restitutionis bonorum parentis ex causa fidei commissi, cum hæredis gravati (cui jus legitime competat,) univertales, vel singulares successores, de bonorum retentione, seu de valida distractione in huius distractionis causam, adversus substitutum bona fidei commissaria vendicantem, objicere soleant; Sive e converso, ipsius gravati hæredes, vel creditores, adversus substitutum bona hereditaria possidentem, agere quandoque casus præbet. Potissimum vero in possessoriis, ac privilegatis iudiciis, in quibus legitimi contradictoris questio cadat.

Quamvis autem, ex opinionum, rerumque iudicatarum varietate, materia involuta videtur; Eam tamen, eo modo quo possibile est, claram reddisse visa est. distinctio, implicitè per seniores tradita, clarius autem per modernos explicata, inter successorem univertalem ejus, cui legitima competet, qui ejus personam repræsentet, suoque jure tantum veniat, ad eum omnia sibi obstant, quæ ipsimet principali legitime creditori obstant, de quorum genere tam hæredes, quam creditores reputantur; Illumque successorem particularem, cui ex titulo singulari, domini translatio facta sit per alienationem in causam legitimam factam, vel que ad eam de jure referenda sit.

Priori siquidem casu, legitimi inventarii existentia, nimium proficua, & operativa est; Illo etenim aliorum bonorum negativam probante, donec de contrario doceatur, ejus inspectio in continentem probat consumptionis affirmativam, vel negativam, ideoque facti, & calculorum questio gemanet.

Inventario autem non assistente, quia omnino omissum, vel minus legitimum sit; Nisi de aliquibus constet aliis illi cibus alienationibus, nil præjudicat, cum inventarii omissio, legitime amissionem non causet, ut superius firmatum est; Ubi verò de aliquibus, est modicis alienationibus constet, iste actus, cum inventarii omissione junctus, consumptionis præsumptionem inducit, quæ ex consuetâ præsumptionis legalis natura, vel operatione, intentionem fundat ejus, cui assistit, atque probationis, ac liquidationis onus in alterum transfundit.

Posteriori verò casu, in quo de tertio possessore titulo singulari domini translativo agatur, neglecta inventarii, existentia, vel omissionis distinctione, minusque aliquarum alienationum casu curato, possessoris intentio fundata est pro non consumptione legitima, in cujus causam, alienationem lex refert, donec ab eo, qui jam præcedenter sequitam consumptionem, vel solutionem allegat, id probetur.

Quamvis etenim legitima, upote quotitativa portio, de singulari bonis, vel corporibus debita sit; Ex quadam tamen æquitate, quam foris recepit, ea, quæ prius distracta sunt, integra ad istam causam referenda veniunt, ut alienatio substituta, ac valida sit; Nil mala fides hujusmodi æquitatem excludat, quia nempe meliora distracta sunt, debitaque proportio non intrat.

Quia verò primæ alienationes in causam legitimam cedunt, atque electæ censentur, ad excludendum delictum, quod aliis committeret qui eas fecit; Hinc proinde vis est in tempore, ut potior sit conditio eorum, quibus prius bona alienata sunt ipsique tui sint, quamvis postea gravatus aliis fecerit alienationes, vel distractiones, ideoque onus est ejus, qui contra hujusmodi tertios agendo, vel expiciendo, alienationes infringere intendit, probare, quod post jam sequuntur legitimam consumptionem sequatur sint.

Sub alienationum autem nomine ad hunc effectum, illæ tantum veniunt, quæ veræ, ac propriæ sint, per actum forma-

lis transactionis dominii in alterum, non autem si improprie sint per solam hypotheam, seu pignus.

Questio cadente in constitutione census, qui ob acceptam pecuniam, consignativus dicitur, an veram, ac propriam importent alienationem huius effectus producant; Atque veriori opinione attenda, distinctio est inter fundum, super quo ille constituitur est, aliisque bona pro contractus observantia obligata, ut prima bona species veniat, non autem altera, cum isto posteriori casu impropria, & remota alienatio dicatur per solam hypotheam.

Minnique, sub veræ, ac propriæ alienationis nomine, veniunt illi actus, qui necessarii sunt potius, quam voluntarii, ideoque non cadat ea ratio delicti, ad quod vitandum, lex primas alienationes in hanc distractionem refert; ut sunt honorum, vel census, aliorumque jurium, retrovenditiones, quas ex legali, vel conventionali tractu facere oporteat, five nominum debitorum exactiones, vel eorum, quæ servando, servari non possunt, distractiones, vel consumptiones.

Licet enim de his, quæ ex ista necessaria causa, vel alienatione in hæredem obveniant, rationes reddi debeant, eorumque debitor hæres existat, adeo ipsi, vel ejus successores legitime distractionem petenti exceptio doli, vel satisfactio nis obstat, nisi iis restituitur legitimum, pro rata, & proportione corporum obveniat, quod fieri posse receptum est. ne aliis in pecunia legitimam recipere cogatur, ad quod non tenetur. Nimirum tamen id refert respectu tertii, cum quo postmodum vera alienatio facta sit, ut legitime consumptione per dictos actus necessarios adhuc non sequatur, in ejus causa alienatio referatur, ideoque firma maneat, nisi hypothea pro acceptorum restitutione ante alienationem, bona in tertium translata assiciat.

Discretè verò in omnibus præmissis casibus, ac distinctionibus, omnia hæc intelligendo sunt, pro Judicis prudenti, beneque regulato arbitrio ex facti qualitate, cum omnia ex nulla juris præsumptione manent, quæ contrariæ veritati, vel æquitati locum cedere debet.

Mobilium, seu vitaliorum jurium, aliorumque ex tempore, vel usu consumptionum, vel peremptorum imputatio, ad effectum consumptionis, vel solutionis legitime, an, & quomodo faciendâ sit, varias recipit distinctiones in sua sede recensitas.

Fructuum quoque perceptio, contra, vel præter defuncti iudicium, an legitime consumptionem, vel solutionem ipso jure, vel potius ope executionis, causet, pariter varias recipit distinctiones in propria sede dictas.

i. de his distinctionibus totaque materia, disc. 25. & 30. & sub tit. de fidei.
i. d. disc. 25. & 30. & alibi ut proxime.
m. locis proxime cit. & tit. de feud. disc. 19.

VIII.

De transmissioe legitima ad hæredes, vel creditores; Ac de judicialibus remediis competentibus, Aliisque ad materiam pert. veniens.

US consequendi legitimam in genere, ad hæredes quamvis extraneos, etiam ante agnitionem transmissi receptum est; Præterquam ubi de penali fisco agatur, qui anomalus hæres per annihilationem dicitur, cum ad eum, juris non agniti transmissio non detur, quamvis ad heredem sit transmissibile, nisi locorum leges, vel styli aliud suadeant.

An autem jus rejiciendi à legitima onera, & conditione, ad hæredes transmittatur, non declarata ipsius principalis creditoris voluntate rejiciendi, sub questione est, in qua alicubi magis recepta est affirmativa, alibi verò negativa, ideoque locorum, vel tribunalium styli est deferendum.

Ad creditores autem, an hoc jus transmittatur, five an ipso legitime creditore vivente, atque agnoscere negligente, vel renuente, ejus creditoribus, jus, vel actio ad eam competat, sub questione est, in crediti, ac debiti materia peracti, cum ibi recensitis distinctionibus.

Processum exequitivum pro legitime assuequutione competere, aliquorum est opinio, ex privilegio alimptorum, quorum loco ea subrogata est, ideoque eorum naturam fortiri debet; Contrarium verò magis receptum est; Nisi ea legata fuerit, ideoque legatorum privilegium via exequutivæ ei communicatum sit; Sive alia celebritatis ratio per limitationem regulæ pro facti qualitate id suadeat.

Pleraque autem in hac materia cadentia, in ejus absolutis, ac formalibus tractationibus habentur, cum ex iis, quæ in

in omni materia protestata sunt, compendiosa hæc reasumptio, ad ea tantum principaliter directâ sit, de quibus in foro particulariter agere occasio dederit.

n. tit. de Regal. disc. 160. plures sub tit. de credit. & hoc tit. o. tit. de fidei. & tit. de dot. disc. 90. p. tit. de cred. disc. 40. & disc. 137. & seq. q. tit. de feud. disc. 19. & hoc tit. disc. ....

Quoram pariter, eo modo quo legitima, ista detractio importat, faciendâ per primum hæredem, cui per fidei commissum, restitutionis hereditatis onus injunctum sit; In pluribus autem à legitima hæc detractio differt; Primo nempe circa prohibendi potestatem, quæ in ista, ut infra, indefinitè competit, in illa verò extra certos casus limitatur, negatur; Secundo circa quotam, cum illa sit in triente, vel respectivè pro filiorum numero in femise, ista verò, nulla majoris, vel minoris numeri ratione habita, semper est in quadrante, seu quarta parte; Tertio in assis hereditarii calculo, cum pro legitime regulatione, solum æs alienationis onerolum, & correceptivum (de cujus veritate alias, quam per confessionem constat) detrahatur, nulla ratione habita legatorum, quinimo eorum, quæ per donationem, vel ex alia lucrativa, & voluntaria causa in vita distracta sunt; In ista verò hæc omnia subdiciuntur, solumque detrahatur quotâ ejus, quod sub fidei commissi universalis restitutione venit; Et quarto, quod certis casibus, in istam fructus imputationem, quod in legitima negatur, eum aliis, de quibus in discursu.

IX. De trebellianica.

Quoram pariter, eo modo quo legitima, ista detractio importat, faciendâ per primum hæredem, cui per fidei commissum, restitutionis hereditatis onus injunctum sit; In pluribus autem à legitima hæc detractio differt; Primo nempe circa prohibendi potestatem, quæ in ista, ut infra, indefinitè competit, in illa verò extra certos casus limitatur, negatur; Secundo circa quotam, cum illa sit in triente, vel respectivè pro filiorum numero in femise, ista verò, nulla majoris, vel minoris numeri ratione habita, semper est in quadrante, seu quarta parte; Tertio in assis hereditarii calculo, cum pro legitime regulatione, solum æs alienationis onerolum, & correceptivum (de cujus veritate alias, quam per confessionem constat) detrahatur, nulla ratione habita legatorum, quinimo eorum, quæ per donationem, vel ex alia lucrativa, & voluntaria causa in vita distracta sunt; In ista verò hæc omnia subdiciuntur, solumque detrahatur quotâ ejus, quod sub fidei commissi universalis restitutione venit; Et quarto, quod certis casibus, in istam fructus imputationem, quod in legitima negatur, eum aliis, de quibus in discursu.

Super prohibendi potestatem, quoties de filiis primi gradus agatur, apud nostros majores, magna, nimirumque involuta fuit questio, adeo dubia à plerisque reputata, ut Cæsaræ determinatione digna iudicata sit, ea tamen in aliis, qui ex dicto genere non essent, non negata; Verius autem, magis que in foro hodie receptum est, ut indefinitè, in filiis etiam primi gradus hæc potestas competat, quodque ubi clara voluntas accedat, nulla in foro dignoscatur questio, inter scholasticos, & academicos, pro ingenii exercitio solum disputari solita.

Quia verò in legatis, vel fidei commissis particularibus, frequentius, quam in fidei commissi universalibus, plurium diversorum generum personarum concursus dari solet, quarum aliquæ à falcidia detractioe sunt exemptæ, aliæ verò non; Cedit proinde questio, an integra hæc detractio, ex non privilegatis, etiam pro legatis privilegatis faciendâ sit, quod varios habet sensus, atque pro facti qualitate, ac verissimi intentione testantis est decidendum.

x. eod. disc. 33. & 34.

X. De falcidia.

A Trebellianica ad falcidiam regulariter arguere licitum est, ideoque omnia, quæ in ea insinuata sunt, in ista quoque eodem jure censenda sunt, potissimum circa pia causa privilegium; Vel circa consumptionem; Aut circa duplicem detractioem, quæ sillis conceditur; Ea notabili vigente differentia, quod inventarii omissio, sillis amissionem causet, cum ita lex inventarii introductiva statuat.

Quia verò in legatis, vel fidei commissis particularibus, frequentius, quam in fidei commissi universalibus, plurium diversorum generum personarum concursus dari solet, quarum aliquæ à falcidia detractioe sunt exemptæ, aliæ verò non; Cedit proinde questio, an integra hæc detractio, ex non privilegatis, etiam pro legatis privilegatis faciendâ sit, quod varios habet sensus, atque pro facti qualitate, ac verissimi intentione testantis est decidendum.

x. eod. disc. 33. & 34.

XI. De melioramentis.

Separabile melioramentorum nulla est questio, cum ea in meliorantis dominio perferent, quamvis restituere oporteat ea bona, quæ illis occasione dederunt; Nisi testatoris præceptum eorum detractioem prohibeat; five ex ipsius meliorantis destinatione, ita cum aliis bonis restitutioni subiectis incorporata sint, ut inseparabilem naturam, seu qualitatem sortiantur, cum tunc, inseparabilem jure censenda sint.

Ubi verò de inseparabilibus questio sit, eadem generalitates, quæ habentur in feudalis, vel in emphiteutica materia, quando casus non culpa devolutionis, vel restitutionis agnatio faciendæ sequatur, insinuatae sunt, ad rem faciendâ, ac etiam ea, quæ habentur in fidei commissorum sede.

Ut cessante precepto detractiois prohibitive, five non accedente animo donandi, id quod minus rescindendum sit, ad limites utilitatis, ac rationis prohibentis locupletationem de alieno, compensatis prius culposis deteriorationibus, in quarum reintegrationem cedere debet melioratum, quod, an & quale sit, facti potius, quam juris est, ex facti qualitate, ac peritiorum iudicio decidendum.

Super fructibus, quos pars meliorata producat, aliâ restituta antiquo non producendis, questio est, an domini, vel meliorantis esse debeant; Strictiusque juris rigor eos melioranti denegat, atque domino refert, cum domini feliquela sint, neque melioranti, qui estimationis creditor in quantitate censetur, de jure congruant; Equitas tamen contrarium magis recepit, ut meliorantis commodo cedere debeant.

Ordo iudicii quoque frequentiores in foro questiones producit, super competentia, vel incompetencia illius beneficii retentionis, quod æquitas tribuit; Id autem à liquiditate, seu à celeri, vel tarda oppositioe, ac probatione saltem in genere, decisionem recipit, cum pluribus distinctionibus, ac declarationibus non de facili sub compendio cadentibus, ideoque in sua sede videndis.

Mala fides, de qua convinctur ille, qui melioravit, hanc refectionem pro una magis rigorosa opinione admittit; Aliis quibus pœnæ temeritatis id referentibus; Aliis verò præsumptæ donationi, istique rationi lex magis assisit, ubi contraria

Veris autem est id certam, ac generalem regulam non recipiat, sed more aliarum voluntatis questionum, pro singulorum casuum qualitate, ac circumstantiis decidendum sit; Eam præ cæteris ponderando, an de filiis primi gradus, vel de aliis agatur, ut primo casu efficaciora desiderari debeant argumenta, ideoque superius insinuata potestatis questio hunc operetur effectum, ut difficiliora reddat voluntatis probationem, quæ potissimum ex moribus regionis, & qualitate honorum, quibus divisio, vel scissura non congruat, regulanda videtur.

Prohibitionem autem cessante, liberis detractio legitima non præjudicat, quin extranei hæredes jus ostendit, istam quoque detractioem obveniat, ita (ut iustitæ dicunt) de commissio agatur, secus autem ubi purum sit, five à parte ita expressè injunctum, five ob querelam inofficiosi finium est.

Pia causa substituta favor, hanc prohibet detractioem; Questio cadente, an hoc privilegio locus fiat, ubi pia causa iudicata sit; Sive ubi altera pia causa æque privilegiata, quæ fidei commissio gravata sit, de hac detractioe contendat, quasi quod ea privilegium non quaesierit, quæ inter privilegatos datur, generali regula locum aperiat; Verior autem est diversa opinio, ut adhuc privilegium suam faciat operationem, nisi facti circumstantia, aliud ex interpretata morientis voluntate suadeant.

Extraneus hæres, in hanc detractioem fructus imputat, non autem filius; Contentendibus Juristis, an hæc imputatio, ita ad suum initium retrotrahatur, ut ea sequata

precendentem inficiat alienationem, quæ in causam huius detractiois, expressè, vel per legis operationem facta sit; Vel potius alienatione firma remanente favore illius, cui facta est, fidei commissaria hereditati reintegratio actio competat adversus gravatum; Probabilior autem prior opinio videtur.

Ea verò que de consumptione cum primis alienationibus, vel de imputatione in legitimam dicta sunt, huc etiam detractio congruunt; Idemque circa ejus amissionem, quam inventarii omissio non causet, cum ista sit detractio, quæ univertali fidei commissio, non autem particulari congruit, ideoque jus novissimum beneficii inventarii inducitur nil desuper statuit, cum solum particularis legatarii, vel fidei commissarii, favore falcidia prohibitionem inducat.

i. disc. 32. & eod. disc. 33. & sub tit. de fidei.
x. disc. 34. p. disc. 33.